

zahubila. Nejlepší příklad máme na Uhrách, kde princip anarchický, právo dělati revoluci (*jus resistendi*), stal se přímo součástíkou ústavy, a přece Uhry přečkaly jak panství turecké, tak i všechny pokusy faktického, byť ne legálního absolutismu. Ba, lze říci naopak, že panství turecké i pokusy jednotlivých panovníkův o absolutismus existenci státu uherského spíše zachovaly, než by ji byly podkopaly. Ani Polákům byl by býval absolutism neškodil, nýbrž naopak prospěl. Snad právě to bylo vadou státního a společenského zřízení polského, že ani po dobu zcela krátkou absolutism se v Polsku neujal. Bylo by ho bývalo třeba zvláště v té době, kde polské úděly byly sjednocovány v jedné rukou, ba ještě i nějaký čas po unii polsko-litevské. Neboť jen nedostatkem absolutismu se stalo, že dva národové politicky ještě úplně nevyspěli sami si vzájemný svůj poměr upravovali, čímž arci neměli té objektivnosti, jakou by byl mohl zachovávatí třetí nestranný činitel panovník, stojící nad oběma jako nepředpojatý soudce.

O věci dalo by se psáti a rozumovati více, není však na čase úvahami podobnými se zabývatí. Jisto je, že příčin pádu říše polské je několik, a že má pravdu prof. Balzer, když nedává vinu jen vadnému státnímu a společenskému zřízení.

Karel Kadlec.

Semkowicz Władysław, Wywody szlachectwa w Polsce XIV.—XVII. w. Lwów, 1913. Stran XXX. a 355.

Redaktor Roczniku Towarzystwa Heraldycznego prof. Wł. Semkowicz sebral důležitý materiál k otázce, o níž již před lety pojednal v práci své *Nagana i oczyszczenie szlachectwa w Polsce XIV. i XV. wieku* (Studyá nad hist. prawa pols., sv. I. Lwów, 1900); srov. náš referát v ČČH. VI., 380 a 381. Erbových zápisů soudních, jichž předmětem je sporné šlechtictví jisté osoby, mají Poláci již mnoho sbírek. Vydavatel vypočítává je v předmluvě ke svému dílu. Jest to materiál stejně důležitý pro heraldiku a genealogii, jako pro dějiny práva polského. Co se týče heraldiky, zápisy ty doplňují herbáře, jichž jsou starší o celá dvě století. Genealogie čerpá z nich cenné zprávy o vzájemném příbuzenství a švakrovství vystupujících v nich osob. Právní dějiny pak hledají v nich poučení o instituci upírání a dokazování šlechtictví (*nagana i oczyszczenie szlachectwa*), jež ve šlechtickém státě polském měla neobyčejný význam. Ačkoli dosavadní edice pramenů vztahujících se k t. zv. vývodům šlechtictví jsou dosti obsáhlé, nevyhovují přece po dvou stránkách. Především materiál středověký nebyl ještě úplně vyčerpán chronologicky a územně. Zůstaly ještě kraje, z nichž neznáme žádného zápisu heraldického; z jiných krajů známe je pouze zlomkovitě, jen z nejstarších knih z konce XIV. a samého počátku XV. stol., kdežto ostatek stol. XV. je netknutý. Následkem toho v obraze rozšíření šlechty polské, načrtnutém na základě dosavadního materiálu, jeví se mezery, a to právě pokud běží o země v té příčině nejzajímavější, jako je na př. Kujavsko, Mazovsko, Podlaší a j. Materiál zápisů dosud vydaný přestával dále téměř výhradně na středověku. Časy pozdější, stol. XVI. a XVII., zůstaly v těch edicích téměř nedotčeny. Nedostatek tento pocítovali zvláště historikové práva polského. Připadát na konec XVI. a na počátek XVII.

stol. řada důležitých reforem v instituci vývodu šlechtictví. Znali jsme je dosud ze sněmovních usnesení a právní theorie, nevěděli jsme však, jak se ty novoty jevily v praxi, což lze seznati jedině z materiálu obsaženého v soudních knihách a v metrice korunní.

Proto vydavatel vytkl si dva cíle, jednak doplniti materiál soudní středověký, zvláště co do zemí, k nimž v dřívějších edicích nebylo vůbec anebo dostatečnou měrou přihlíženo, jednak sebrati jisté množství materiálu ze stol. XVI. a XVII. k seznání prakse vývodu šlechtictví v té době. Materiál tento rozmnožil vydavatel řadou zápisů týkajících se vadia mezi šlechtickými rody a majících význam heraldický a konečně úvodem k Liber generationis plebeanorum, kde autor této práce Waleryan Zbylut Nekanda Sieciechowski v 17. stol. líčí, jak podvodným způsobem nešlechtici hledí nabýti šlechtictví.

Uveřejněný materiál hodlá vydavatel časem vědecky zpracovati.

K. K.

Mažuranić Vladimir, Prinosi za hrvatski pravno-povjestni rječnik. Izdala Jugoslav. Akademija znan. i umjet. Svezak V. (Medar—Odnud.) U Zagrebu, 1914. Str. 641—800.

Měli jsme opětovně příležitost referovati v našem časopise (IX. 414 až 415, XIII. 468—469, XIV. 395—396) o tomto veledůležitém díle chorvatské právně-historické literatury. Sešitem pátým pokročil slovník Mažuranićův až ke slovu *odnud*. I zde nalézáme pod jednotlivými termíny vlastně stručné články o příslušném pojmu, ne tedy jen pouhý jazykový výklad starého chorvatského nebo latinského výrazu. Sem patří na př. články: *medja*, kde se mezi jiným podávají pramenné doklady, jak byla za starých dob ohraničována půda; *miena*, kde se vedle citátů z pramenů činí zmínka o požadavku Polj. stat., aby směna se dala ve dne, a aby příbuzným dána byla při ní přednost před osobami cizími, s čímž dlužno srovnati ustanovení Tripart. I., 70; *milost*, kde se pojednává o titulu „z milosti boží“ u chorv. panovníků a vysokých hodnostářů duchovních, dále o prokazování milosti darováním půdy se strany panovníka, a konečně o udílení milosti zločincům; *mir*, kde se doplňují dřívější články, jako *bijenje*, božji mir, *componere*, *kazan* a j.; *mit*, kde jsou sebrána ustanovení o nedovoleném přijímání darů se strany úředníků; *mjera*, článek zvláště poučný o měrách délky a plochy, o měrách pro tekutiny a věci sypké; *mlin*, v němž se citují ustanovení Polj. stat. a mlýnech a pořádku mletí v nich, dále místa pramenů týkající se platu za mletí zv. *ujam*, *ujamak*; *vaganac* (mohlo by se dodat, že slova *ujam* užívá se v témže smyslu i u Bulharů; viz Bobčev, Сборникъ на бълг. юр. обичаи II. str. 90), a konečně se vyslovuje mínění, že mlýny byly asi původně pod zvláštní právní ochranou; *Morovlah*, kde jsou sebrány zajímavé doklady pramenův o tomto slově; *muka*, článek zvláště obsažný, v němž sebrány citáty vztahující se k mučení v právu chorvatském; *nasljedstvo*, kde se podávají doplňky k jiným článkům slovníka speciálně vyjmenovaným (spisovatel trvá tu při svých názorech o vlastnickém a dědickém právu u starých Slovanů a polemizuje s J. Strohaem); *nepća*, jeden z největších článků Mažuranićova slovníka s obsahem velmi bohatým; *notar*